

Objevil jsem tištěný dokument z roku 1928... Historik na besedě ohromil publikum tím, co se dočetl o samostatnosti Československa

Parlamentnilisty.cz, 25. 10. 2018

REPORTÁŽ „První republika je z mého pohledu velmi tvrdě vyjednána. Není to žádný dar. Je to velice tvrdě zapláceno.“ Méně známé skutečnosti o vzniku našeho státu vysvětloval na besedě v Ostravě historik profesor Pavel Kladiwa z Ostravské univerzity. Hovořil o dokumentu Ministerstva vnitra z meziválečného období, kde se dočetl „o jakémisi poplatku za osvobození ve výši téměř pět miliard českých korun“. Šokující pro něj bylo i to, že jsme kromě válečných reparací platili i za legie. Vysvětloval, proč Masaryk s Benešem museli předkládat projekt Československa jako něco, co bude v zájmu Francie a Británie.

„Adorace je možná trochu přílišná,“ poznamenal profesor Pavel Kladiwa v úvodu debaty v ostravském centru Pant v souvislosti s průběhem a naladěním oslav 100 let výročí republiky. O besedu s názvem Rozpad monarchie – infarkt, nebo bypass pro srdce Evropy s uznávaným odborníkem byl velký zájem. Profesor reagoval střídavě na dotazy moderátora a otázky z publika. Nejdřív se pustil do srovnání Rakouska-Uherska a první republiky, i když předeslal: „To bychom skončili o půl jedenácté,“ a nabídl základní rysy. „Dnes se mi zdá, že první republika je hodnocená velice kladně. Jako historik si uvědomuji, že vždycky se hodnocení odvíjí od toho, co následovalo poté. Zřejmě to naše velice kladné, možná místy až jednostranné hodnocení první republiky vyplývá z toho, co bylo po ní,“ upozornil Kladiwa.

Mezník 1918 je podle něj významný, ale v celé řadě procesů nedošlo až tak k velkému zlomu. První republika může podle něj budovat na pozitivních věcech, které budovala monarchie už v roce 1867. „Jeden takový důležitý příklad. Co naprosto nesnáším, pokud mi řeknou studenti... když začnou hovořit o žaláři národů. To Předlitavsko, že Češi se dostali z krunýře, který je do roku 1918 utiskoval. Takto mohou zcela legitimně hovořit Slováci o poměrech v Uhrách, nicméně když se podíváte na rozvoj českého národa...,“ vysvětloval Kladiwa s tím, že Předlitavsko jako státní uspořádání, jako společenský režim, nabídlo i českému národu možnost plného sociálního rozvoje. Když Češi vytvořili samostatný stát, měli kompletní sociální strukturu včetně vyspělých elit, manažerů, inženýrů a byli schopní naplnit místa státní správy. „Budoucí prezident Československé republiky Masaryk, syn zemědělských dělníků z moravského Slovácka, který se vlastní pílí ale v tomto režimu vypracoval na univerzitního profesora, je sám o sobě důkaz, který hovoří o všem,“ dodal.

Známý historik hovořil také o tom, že se v době první světové války změnily poměry, zradikalizovali se i čeští Němci a jejich představitelé, odkazoval na dokument z roku 1915 a 1916, ve kterém se žádá i sjednocení s Německem a uzákonění němčiny jako úřední řeči. Někteří lidé raději zůstali v opatrném aktivismu, ale nevěděli si rady s otázkou, co s národem, pokud centrální mocnosti zvítězí. Zmínil, že nemá rád, když je označována habsburská monarchie pouze za německý stát. Byl to stát rakouský, ale německojazyčné elity tam měly vliv. Historik reagoval i na otázku, co by bylo s Rakousko-Uherskem, kdyby nenastala první světová válka. Mluvil o pozici českého národa za války. „Moc alternativ rozhodně nebylo. Čeští politikové byli de facto rádi, že došlo hned na počátku války k

rozpuštění Říšské rady ve Vídni, protože tím byli zbaveni břímě zaujmout nějaké oficiální stanovisko jako český poslanecký klub. Když se budeme bavit o politice, většina politických stran zaujala umírněně aktivistické stanovisko, některé ale pěstovaly tzv. politiku obou železek v ohni, zároveň byli jejich důvěrníci v kontaktu s Masarykem, to je případ sociální demokracie, někteří jiní představitelé této strany zastávali oportunnější politiku,“ vysvětlil. Profesor se věnoval situaci dalších politických stran, životu lidí v době první světové války, popisoval přidělový systém. „Za války si to monarchie dost pokazila,“ podotkl.

Beseda v Ostravě s profesorem Pavlem Kladiwou. Foto: Daniela Černá

Masaryk s Benešem nejdřív hráli na morální strunu, ale pak...

Padla i otázka, zda by republika vznikla bez Masaryka a jak to bylo s oslabováním republiky zevnitř. „Co se týká dezercí a mýtů, že Češi nechtěli bojovat a masově sbíhali do legií, aby bojovali na ruské straně... Z větší části je to mýtus,“ uvedl Kladiwa a doložil čísla. Připomenul málo známé skutečnosti: „Masaryk to nejprve zkusil s filozoficko-moralizujícím spisem Nezávislé Čechy už v roce 1916, kde hrál na strunu morálního práva národa na sebeurčení, ale záhy zjistil, že západní mocnosti zajímá chladný kalkul. Pak se z toho s Benešem poučili a další memoranda, která předkládají, už dělají způsobem, aby na to západní mocnosti slyšely. Nedivme se, že i při jednání na versailleské mírové konferenci se objevují, když se chci vyhnout vyjádření lži, tak použijme raději účelová tvrzení, na která měly západní mocnosti slyšet.“ A uvedl dva příklady: „První je formulace o jednotném československém národě, když potřebovali připojit Slovensko, čili tam se objevila formulace, že Slováci jsou Čechy navzdory tomu, že mají vlastní literární jazyk, což je z podstaty věci nemožné. Druhá věc. Zcela účelovou konstrukcí bylo Masarykovo a Benešovo tvrzení, když chtěli hájit integritu celých českých zemí, to znamená, aby byly do rámce vznikajícího státu zapojeny české země v historických hranicích, to znamená s převážně německojazyčným pohraničím. To bylo tvrzení, že v Čechách jsou sídelní oblasti Čechů a Němců natolik promísené, že je nelze oddělit. Což je z mého pohledu zcela neadekvátní tvrzení, spoléhali na to, že západní experti neznají statistiky ve střední Evropě, což byla mimochodem pravda. V Čechách na rozdíl od Moravy byly sídelní poměry jasné a bylo pár jazykově smíšených okresů, čili by bylo možné pohraničí rozdělit velice dobře. Na druhou stranu je pravda, že bez pohraničí by stát nemohl fungovat vojensky, strategicky, hospodářsky, s nalezišti uhlí, těžkým průmyslem, na druhou stranu je to trošičku logické.“

Československo jsme si zaplatili

Historik zmínil věc, která ho šokovala. „Objevil jsem tištěný dokument jednoho oddělení Ministerstva vnitra z roku 1928, kde jsem se dočetl o jakémsi poplatku za osvobození ve výši téměř pět miliard českých korun,“ uvedl Kladiwa s tím, že v tehdejší době byly prvorepublikové rozpočty kolem deseti miliard korun. „Přesně v den, kdy je podepsána Versailleská mírová konference, která definitivně stvrdila hranice Československa, ještě před tímto aktem podepsalo Československo úmluvu, kde se zavázalo platit Francii tento poplatek za osvobození,“ popisoval. Podobně se také podílelo na válečných reparacích Rakouska. „Procento, které jsme platili, bylo kolem 40 procent veškerých pohledávek,“ dodal. „Co mě pak šokovalo možná nejvíce, i za legie, jejich vyzbrojování, převoz po válce zpátky i válečné kampaně si československá vláda brala půjčky a platila za to. To bylo opět

nějakých sedm nebo osm miliard korun. Československý stát byl zatížen v podstatě dvojnásobkem svého rozpočtu," vypočítával. Zmínil, že v dokumentu si stěžoval vládní rada, který měl na starosti splácení dluhu, že zatímco Německu byly dvakrát válečné reparace sníženy, po Československu mocnosti tvrdě vyžadují placení. „Ono to pak trochu změnilo můj pohled na Mnichov. První republika je z mého pohledu velmi tvrdě vyjednána. Není to žádný dar. Je to velice tvrdě zapláceno,“ zhodnotil historik. Zmínil, že poplatek za osvobození platily i Rumunsko a Polsko.

„Masaryk, Beneš neměli jiné východisko. Snažili se projekt Československa představit jako projekt, který je v zájmu Francie a Británie. Pochopili, že nějaké zájmy Československa je nezajímají. A když budu mírně píchavý, když vidím někdy reakce z Francie i z europarlamentu na českou politiku, tak se mi zdá, že je to nezajímá dodnes, ale to tady asi nepatří,“ poznamenal. Popisoval, že se Československo snažili představit jako projekt, který bude vhodným uspořádáním pro střední Evropu a který bude štítem proti Německu. Pak se situaci věnoval i z pohledu Francie. Historik hovořil o postavení národnostních menšin, zejména Němců za první republiky atd. Přidal i tuto poznámku: „Viděl jsem x dokumentů, výpovědí lidí, kteří propadli, kteří se stali členy nacistické strany, vstoupili do SA. Nepodceňoval bych jednu věc, vzpomínám si na jednu výpověď, kde ten člověk říká, o politiku jsem se nezajímal, ale neměl jsem už dva roky práci, měl jsem dvě malé děti, bylo mi to jedno.“ Hospodářsky byly karty rozdány, Sudety dosáhly hospodářsky vrcholu v polovině 19. století, pak začaly upadat. Připomněl, jaké bylo období hospodářské krize i to, co mohl, či nemohl stát udělat pro pohraničí.

Řeč byla o připojení Zakarpatské Ukrajiny a o tom, proč šlo o společný stát Čechů a Slováků nebo o přílišnou adoraci první republiky.

Centrum Pant zaplnili zájemci o besedu s profesorem Ostravské univerzity. Foto: Daniela Černá

Zdroj:

<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Objevil-jsem-tisteny-dokument-z-roku-1928-Historik-na-besede-ohromil-publikum-tim-co-se-docetl-o-samostatnosti-Ceskoslovenska-556707>